

Flerbruksplan for Vegårvassdraget.

Vegårshei kommune 1999.

Planen ble lagt ut til offentlig høring 23.03.99 etter vedtak i Hamn-sak 15/99.

Vedtatt av Vegårshei kommunestyre 15.06.99 som sak 47/99.

Arkivsted: Rådmannskontoret.

Arkivkode: 190 & 30.

Innhold.....	Side
1 SAMMENDRAG	5
2 INNLEDNING	5
3 METODE FOR PLANARBEIDET	6
3.1 Planstatus og organisering av planarbeidet.	6
3.2 Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag.	7
3.3 Befaring.	7
3.4 Eksterne konsulenter	7
3.5 Litteratur.	7
4 BESKRIVELSE AV PLANOMRÅDET	8
4.1 Avgrensing av planområdet.	8
4.2 Topografi.	11
4.3 Geologi.	11
4.4 Vannkvalitet.	11
4.5 Biologi.	12
4.5.1 Botanikk.	12
4.5.2 Viltbiologi.	13
4.5.3 Fiskeribiologi.	13
4.6 Kulturminner.	13
4.7 Næringsliv.	14
4.7.1 Reiseliv.	14
4.7.2 Skog- og jordbruk.	14
4.8 Friluftsliv.	15
4.9 Annen menneskelig bruk av vassdraget i dag.	16
4.9.1 Bebyggelse og kommunikasjon.	16
4.9.2 Bruk av vann.	16
4.9.3 Motorferdsel i vassdraget.	16
4.10 Innspill til planarbeidet	16
5 VURDERING AV PLANOMRÅDET	17
6 MÅLSETTINGER	21
6.1 Målsetting for områder i forvaltningsklasse 1.	21
6.2 Målsetting for områder i forvaltningsklasse 2.	21
6.3 Målsetting for vannkvaliteten:	21
6.4 Målsetting for skog- og jordbruk:	21

6.5	Målsetting for utnytting av fiskeressursene:	21
6.6	Målsetting for hytteutbygging/camping:	21
6.7	Målsetting for trivsel:	21
6.8	Målsetting for friluftsliv:	21
6.9	Målsetting for kulturminner:	21
6.10	Målsetting for natur- og kulturlandskapet i strandsonen.	21
7	TILTAK I PLANOMRÅDET	21
7.1	Planleggingstiltak/undersøkelser.	22
7.1.1	Registrering av lokale stedsnavn.	22
7.1.2	Bruk- og restaureringsplan for Mølla.	22
7.1.3	Planer for kulturlandskapsområder	22
7.1.4	Enkel plan for restaurering av dammer i et sidevassdrag.	22
7.1.5	Bygdeturisme.	22
7.1.6	Driftsplanarbeide for deler av vassdraget.	22
7.1.7	Regulering av Vegår.	22
7.1.8	Øke kunnskap om det biologiske mangfoldet i Vegårvassdraget.	22
7.1.9	Øke kunnskap om vannkvaliteten i Vegårvassdraget.	22
7.1.10	Plan for opprydding ved sølvgruvene i Etedal.	22
7.1.11	En estetisk gjennomgang av Aust-Agder Kraftverkets elnett i planområdet.	22
7.1.12	Registrere viktige rekreasjonsområder i Vegårvassdraget.	23
7.1.13	Tilgjengelighet i Vegårvassdraget.	23
7.1.14	Rullering av «Flerbruksplan for Vegårvassdraget».	23
7.1.15	Tilrettelegging for idrettesaktiviteter.	23
7.2	Fysiske tiltak.	23
7.2.1	Langøya skole - fysiske tiltak	23
7.2.2	Strakstiltak Mølla.	23
7.2.3	Oppryddingstiltak	23
7.2.4	Beplantning av veiskråning.	23
7.2.5	Natursti for rullestolbrukere	23
7.2.6	Tilrettelegge for fotturer, sykkeltrur, fiske og kanotur.	23
7.2.7	Tilrettelegge for badeplasser nær boområder.	23
7.2.8	Restaurere ålekarene ved Høl.	23
7.2.9	Merking av båtled	23
7.2.10	Rasteplasser ved bilveg.	23
7.2.11	Gjennomføring av planer for kulturlandskapsområder.	24
7.2.12	Restaurere en del av et tømmerfløtningsanlegg	24
7.2.13	Stell av Vegetasjon langs Vegårvassdraget.	24
7.2.14	Fiskeplass for rullestolbrukere	24
7.2.15	Etablering av grillplasser	24
7.3	Informasjonstiltak.	24
7.3.1	Kulturminneguide for Vegårvassdraget.	24
7.3.2	Turforslagsfoldere (sykkel, fot, ski, kano). (I samarbeid med grunneiere).	24
7.3.3	Turkart for Vegårshei.	24
7.3.4	Informasjon til grunneiere/hytteiere langs vassdraget	24
7.3.5	Informasjon til alle grunneiere som har registrerte kulturminner på sin grunn.	24
7.3.6	Organisering/nettverk - reiselivsbedrifter i Vegårshei.	24
7.3.7	Båtkart for Vegår.	24
7.3.8	Lysbildeserie om Vegårvassdraget.	25
7.4	Forvaltningstiltak.	25
7.4.1	Innarbeide denne plan i øvrige kommunale planer.	25
7.4.2	Reiselivsnæring.	25
7.4.3	Motorferdsel i vassdraget.	25
7.4.4	Retningslinjer for hyttebebyggelse.	25

7.4.5	Camping ved Vegår.	25
7.4.6	Biologisk mangfold.	25

8 LITTERATUR

26

Figurer.....	Side
Figur 1. Organisering av planarbeidet.....	6
Figur 2. Vegårvassdraget i Aust Agder. Målestokk 1:250.000. Grønt nedbørfelt angir alle vernede vassdrag i område, også Gjerstadvassdraget, Gjeving elv og Molandsvassdraget. For skille mellom disse se nedbørfeltgrense.	8
Figur 3. Vannene i planområdet (skravrur).....	9
Figur 4. Vannets surhet (pH) før oppstrøms og nedstrøms Vegårvasselv kalkdoserer (Direktoratet for naturforvaltning 1998).....	12
Figur 6. Inndeling av planområdet ved Myra i forvaltningsklasser.....	19
Figur 7. Inndeling av planområdet ved Ubergsmoen i forvaltningsklasser.....	20

Tabeller.....	Side
Figur 1. Organisering av planarbeidet.....	6
Figur 2. Vegårvassdraget i Aust Agder. Målestokk 1:250.000. Grønt nedbørfelt angir alle vernede vassdrag i område, også Gjerstadvassdraget, Gjeving elv og Molandsvassdraget. For skille mellom disse se nedbørfeltgrense.	8
Figur 3. Vannene i planområdet (skravrur).....	9
Figur 4. Vannets surhet (pH) før oppstrøms og nedstrøms Vegårvasselv kalkdoserer (Direktoratet for naturforvaltning 1998).....	12
Figur 6. Inndeling av planområdet ved Myra i forvaltningsklasser.....	19
Figur 7. Inndeling av planområdet ved Ubergsmoen i forvaltningsklasser.....	20

1 SAMMENDRAG

Vegårvassdraget ble vernet mot kraftutbygging 19. juni 1986 og nedslagsfeltet for dette vassdraget er i denne sammenheng definert som alt areal som drenerer til Laget i Tvedestrand kommune. 10 november 1994 kom «Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag» som gjelder vassdragsbeltet, dvs. hovedelver, sideelver, større bekker, sjøer og tjern og et område på inntil 100 m bredde langs sidene av disse samt andre deler av nedbørsfeltet som det er faglig dokumentert at har betydning for vassdragets verneverdi. Sentralt i disse retningslinjene er inndeling av vassdraget i områder med forskjellig type forvaltning basert på registrerte verneverdier og arealtilstand (by, tettsted, skogbruk, jordbruk, lite berørt etc.).

For å følge opp disse retningslinjene og for å få avklart spørsmål omkring bruk, vern og forvaltning i vassdraget, vedtok kommunestyret 14. november 1995 (K-sak 119/95) at Vegårshei kommune skulle utarbeide prosjektet «Flerbruksplan for Vegårvassdraget».

Arbeidet har vært organisert med en politisk styringsgruppe, en administrativ gruppe og tre faggrupper. Faggruppene med temaer vassdrag, natur/friluftsliv/kultur og næring ble satt sammen av representanter fra aktuelle lag og foreninger som ønsket å delta i dette arbeidet.

Planområdet er begrenset til en mindre, men sentral del av vassdraget i Vegårshei kommune. I kap. 4 er planområdet beskrevet utfra kjent litteratur og andre kilder. I kap. 5 blir planområdets data vurdert, mens det i kap. 6 er satt opp 10 målsettinger for forvaltning av vassdraget. I kap. 7 er det angitt 44 tiltak innen planlegging/undersøkelser, fysiske tiltak, informasjon og forvaltning. Tiltakene er prioritert innen hver av de fire tiltakskategorier, men gjennomføringsrekkefølge og hastighet vil også være avhengig av interesse og initiativ fra aktuelle lag, privatpersoner eller offentlige etater.

2 INNLEDNING

I 1960 ble spørsmål om en landsplan for vassdrag som burde vernes mot kraftutbygging tatt opp av Stortinget ([Eie J.A. et.al. 1996](#)). Siden da er omkring 340 vassdrag eller omlag 30 % av landets areal vernet mot kraftutbygging, det meste i relativt tørre og flate områder i Finnmark og Hedemark. I Aust-Agder har flg. vassdrag et slikt vern: Gjerstavassdraget, Gjevingelv, Molandsvassdraget, Vegårvassdraget, Lilleelva, Grimeelva (Stigselva), Ånavassdraget, Tovdalsvassdraget over Rjukanfoss, Njardarheim og Bykil ([Direktoratet for naturforvaltning & Norges vassdrags- og energiverk 1995](#)). Vegårvassdraget ble vernet 19. juni 1986 og nedslagsfeltet for dette vassdraget er i denne sammenheng definert som alt areal som drenerer til Laget i Tvedestrand kommune ([NOU 1983:41, 43, 44 og 45](#)). De mest konkrete forhold vernet har ført med seg i Vegårshei kommune er:

- Ingen kraftutbygging eller tapping av vann mot andre kraftproduksjonsområder (f.eks. Åmli).
- Arealene langs vassdraget har fått flg. bestemmelser i kommuneplanens arealdel: *Det er i kommunen ikke tillatt å føre opp bolig-, ertvervs- og fritidsbebyggelse samt la utføre tiltak iflg. PBL 's § 84 langs vassdrag inntil 50 m fra flomvannstand før området inngår i godkjent reguleringsplan eller bebyggelsesplan. Rundt Vegår og langs Storelva fra Høldammen til innløpet i Ubergsvann, er denne avstanden 100 m. Bygningsrådet kan når særlige grunner foreligger, gi dispensasjon fra disse bestemmelser.* (Vegårshei kommune 1991).
- Øket mulighet for å få tilskudd til kalking.

10 november 1994 kom «Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag» ([Miljøverndepartementet 1994](#)) som gjelder vassdragsbeltet, dvs. hovedelver, sideelver, større bekker, sjøer og tjern og et område på inntil 100 m bredde langs sidene av disse samt andre deler av nedbørsfeltet som det er faglig dokumentert at har betydning for vassdragets verneverdi. Sentralt i disse retningslinjene er inndeling av vassdraget i områder med forskjellig type forvaltning basert på registrerte verneverdier og arealtilstand (by, tettsted, skogbruk, jordbruk, lite berørt etc.).

For å følge opp disse retningslinjene og for å få avklart spørsmål omkring bruk, vern og forvaltning i vassdraget, vedtok kommunestyret 14. november 1995 (K-sak 119/95) at Vegårshei kommune skulle utarbeide prosjektet «Flerbruksplan for Vegårvassdraget». Prosjektet er finansiert av Vegårshei kommune, Regionalt næringsfond og Aust-Agder Fylkeskommune.

3 METODE FOR PLANARBEIDET

3.1 Planstatus og organisering av planarbeidet.

Denne plan er en selvstendig plan, mens planprosessen er utført etter PBL § 20.5. For å bli juridisk bindende må planen innarbeides i plantypene angitt i Plan - og bygningsloven.

Planarbeidet ble annonsert igangsatt 18.06.97 i Tvedestrandposten med frist for innspill 18.08.97. Samtidig ble aktuelle statlige, fylkeskommunale og kommunale etater, lokale lag og foreninger samt alle grunneiere med eiendommer over 50 daa i nedslagsfeltet i Vegårshei kommune tilskrevet med mer utfyllende informasjon.

Arbeidet har vært organisert som angitt i kommunestyresak 119/95 med en styringsgruppe, en administrativ gruppe og tre faggrupper (Figur 1). Faggruppene ble satt sammen av representanter fra aktuelle lag og foreninger som ønsket å delta i dette arbeidet. Kommunens miljøvern- og tiltakskonsulent har vært prosjektleder. Administrativ prosjektgruppe har hatt møter etter behov. De tre faggruppene arbeidet i perioden april - november 1997 med temaene vassdrag, natur/friluftsliv/kultur og næring og har oppsummert sitt arbeide i faggrupperapporter. Det ble holdt ett åpent møte om planarbeidet 26.06.97 på Kilsloftet.

<u>Politisk styringsgruppe (Hovedutvalg for areal, miljø og næring):</u>	
Lars Simonstad (leder)	4930 Vegårshei
Tjøstolv Aas Mjåvatn (nestleder)	4930 Vegårshei
Mai Lisbeth Reine Urfell	4845 Selåsvatn
Per Tore Solheim	4930 Vegårshei
Eli Bjorvatten	4930 Vegårshei
Bjørn Saga	4930 Vegårshei
Solveig Langan	4930 Vegårshei
<u>Administrativ prosjektgruppe</u>	
Øystein Værland, teknisk etat, Vegårshei kommune,	4930 Vegårshei
Sveinung Seljås, skogbrukssjef, Vegårshei kommune,	4930 Vegårshei
Halvor Goderstad, jordbrukssjef, Tvedestrand kommune,	4900 Tvedestrand
Paul T. Solberg, prosjektleder Vegårshei kommune,	4930 Vegårshei
<u>Faggruppe 1: Vassdrag (Verneplan, regulering, vannkvalitet, arealforvaltning og motorferdsel mm.).</u>	
Vegår grunneierlag v/ Knut G. Mjaavatten	4930 Vegårshei
Tvedestrand kommune v/ Asbjørn Aanonsen	4900 Tvedestrand
Jacob Aall & Sønn A/S v/ Jacob Aall, Nes verk,	4900 Tvedestrand
Vegårshei komm. v/ Øystein Værland (sekretær)	4930 Vegårshei
<u>Faggruppe 2: Natur/friluftsliv/kultur (tilrettelegging, aktiviteter, kulturlandskap, verneverdige områder, tekniske anlegg, historiske ferdelsveier mm)</u>	
Vegårshei Jeger og Fisk v / Bjørn Øverland	4930 Vegårshei
Vegårshei skogeierlag v/ Eilef Vierli	4994 Akland
Vegår grunneierlag v/ Gunnar Moen Lindtveit	4930 Vegårshei
Vegårshei komm. v/ Halvor Goderstad (sekretær).	4900 Tvedestrand
<u>Faggruppe 3: Næring (Skog- og jordbruk, pelsdyr, camping, hytteutleie, jakt, fiske mm.)</u>	
Vegårshei skogeierlag v/ Knut Aas	4930 Vegårshei
Vegår grunneierlag v/ Alexander Grønvold	4930 Vegårshei
Nidarå tømmersalgslag v/ Bjørn E. Andersen, Boks 370,	4801 Arendal
Jacob Aall & Sønn v/ Knut B. Aall, Nes verk,	4900 Tvedestrand
Vegårshei kommune v/ Sveinung Seljås (sekretær).	4930 Vegårshei

Figur 1. Organisering av planarbeidet.

3.2 Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag.

Etter at de omkring 340 vassdrag ble vernet mot videre kraftutbygging fra 1973 til 1993 ([Direktoratet for naturforvaltning & Norges vassdrags- og energiverk 1995](#)) er forvaltningen forøvrig blitt styrt etter lover som vassdragsloven, konsesjonsloven, lov om motorferdsel i utmark og vassdrag, oppdretsloven, innlandsfiskeoven, viltloven, forurensningsloven, veiloven, jord- og skoglovgivning samt plan- og bygningsloven. Dette har medført en del fysiske tiltak i vernede vassdrag. Dette førte igjen til at «Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag» ([Miljøverndepartementet 1994](#)) ble vedtatt ved kongelig resolusjon av 10.november 1994 (se Plan - og bygningslovens § 17 - 1, første ledd).

Retningslinjene gir rammene for kommunenes forvaltning og skal legges til grunn for planlegging etter plan og bygningsloven. Avgrensing og forvaltning av vassdraget anbefales differensiert etter verneverdi og arealtilstand og det foreslås tre forvaltningsklasser:

Forvaltningsklasse 1.

Beskrivelse: Vassdragsbelte i og ved byer som har eller kan få stor betydning for friluftsliv

Forvaltning: Inngrep som er tilskade for pedagogiske verdier, friluftsverdier, herunder fiske og fremkommelighet i og langs vannstrengen, eller opplevelsesverdier, bør unngås.

Forvaltningsklasse 2.

Beskrivelse: Vassdragsbelte med moderate inngrep i selve vannstrengen, og hvor nærområdene består av utmark, skogbruksområder og jordbruksområder med spredt bebyggelse.

Forvaltning: Hovedtrekkene i landskapet må søkes opprettholdt. Inngrep som endrer forholdene i kantvegetasjonen langs vannstrengen og i de områder som oppfattes som en del av vassdragsnaturen, bør unngås. Inngrep som enkeltvis eller i sum medfører endringer av en viss betydning i selve vannstrengen, bør unngås. Leveområder for truede plante- og dyrearter og mindre områder med store verneverdier bør gis særlig beskyttelse.

Forvaltningsklasse 3.

Beskrivelse: Vassdragsbelte som er lite berørt av moderne menneskelig aktivitet, og som derfor har stor opplevelsesverdi og vitenskapelig verdi.

Forvaltning: Det er svært viktig å bevare naturens preg av å være lite berørt av moderne menneskelig aktivitet. Alle former for omdisponering av arealer i vassdragsbeltet bør unngås. Vannkvalitet og naturlig vannføring må søkes opprettholdt, og alle former for inngrep som reduserer vassdragets verdi må søkes unngått.

3.3 Befaring.

Det meste av vassdraget fom. Vegår tom Ubergsvann samt deler av Lilleelv, Nærestadvassdraget og Rauelvvassdraget er befart av prosjektleder. Faggruppene har hatt befaringer etter behov.

3.4 Eksterne konsulenter

I planarbeidet er det benyttet tre eksterne konsulenter. Botaniker Ellen Svalheim utførte i 1996 en botanisk registrering av deler av kulturlandskapet langs vassdraget. Metode for dette arbeidet er beskrevet i egen rapport ([Svalheim 1997](#)).

Asplan Viak v/ Siri Skagestein og Ruth Hauge Bjørneseth lagde etter initiativ fra Vegår grunneierlag i 1997 «Tilretteleggingsplan for naturområdet rundt Vegår» ([Asplan Viak 1997](#)). Arbeidet ble finansiert sammen med Vegår grunneierlag og Info-Sør.

3.5 Litteratur.

Litteratur og annen trykt informasjon er innhentet gjennom Direktoratet for naturforvaltning, Norges Vassdrags- og Energiverk, Fylkesmannen i Aust-Agder samt søk i den elektroniske litteraturlatabasen BIBSYS (<http://www.bibsys.no/>).

4 BESKRIVELSE AV PLANOMRÅDET

Med planområde menes det geografiske området som planen gjelder for.

4.1 Avgrensning av planområdet.

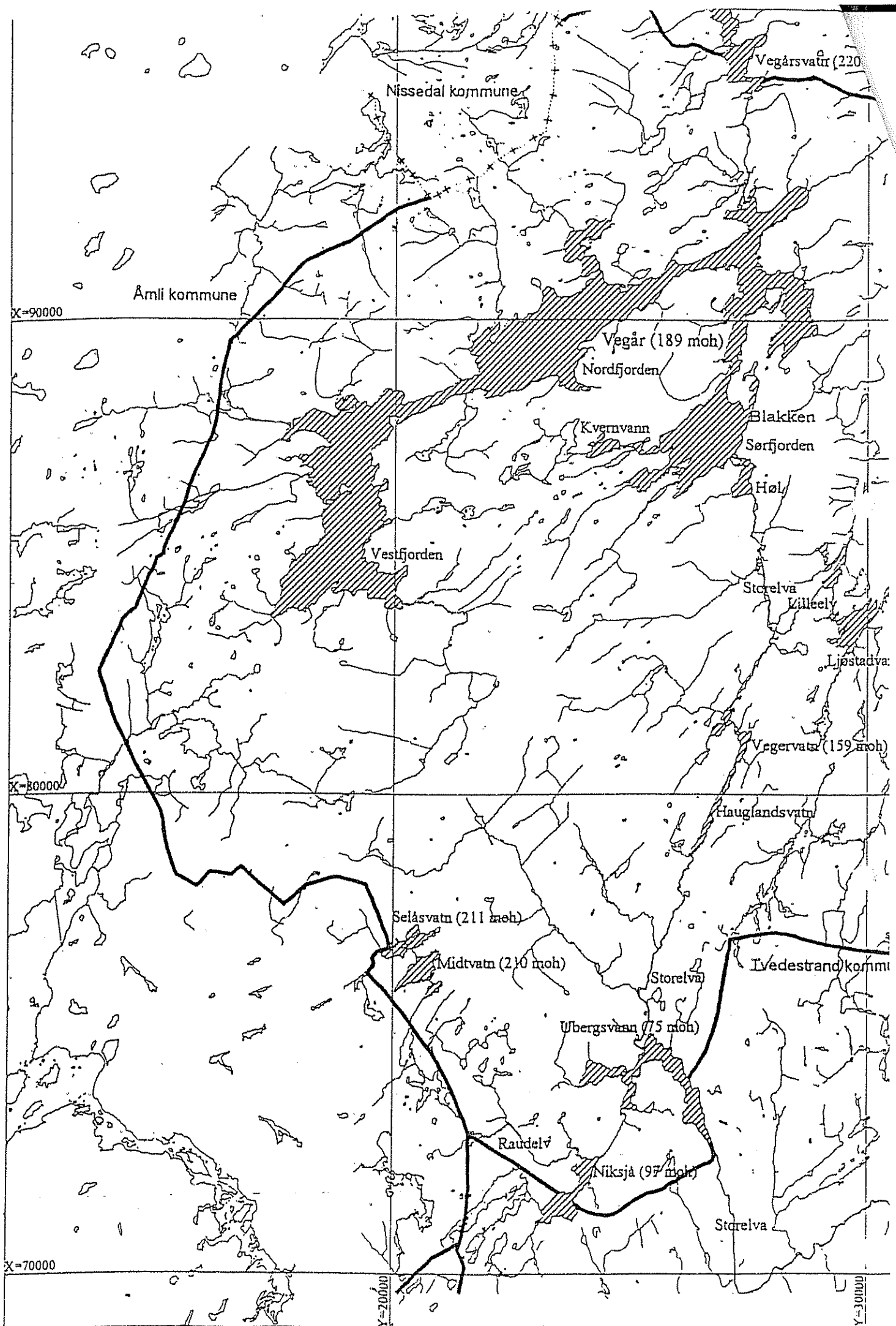
Vegårvassdraget har et nedslagsfelt på ca. 500 km², hvorav ca. 320 km² er i Vegårshei kommune og ca. 110 km² er i Tvedestrand kommune (Direktoratet for naturforvaltning & Norges vassdrags- og energiverk 1995), se Fig.2.

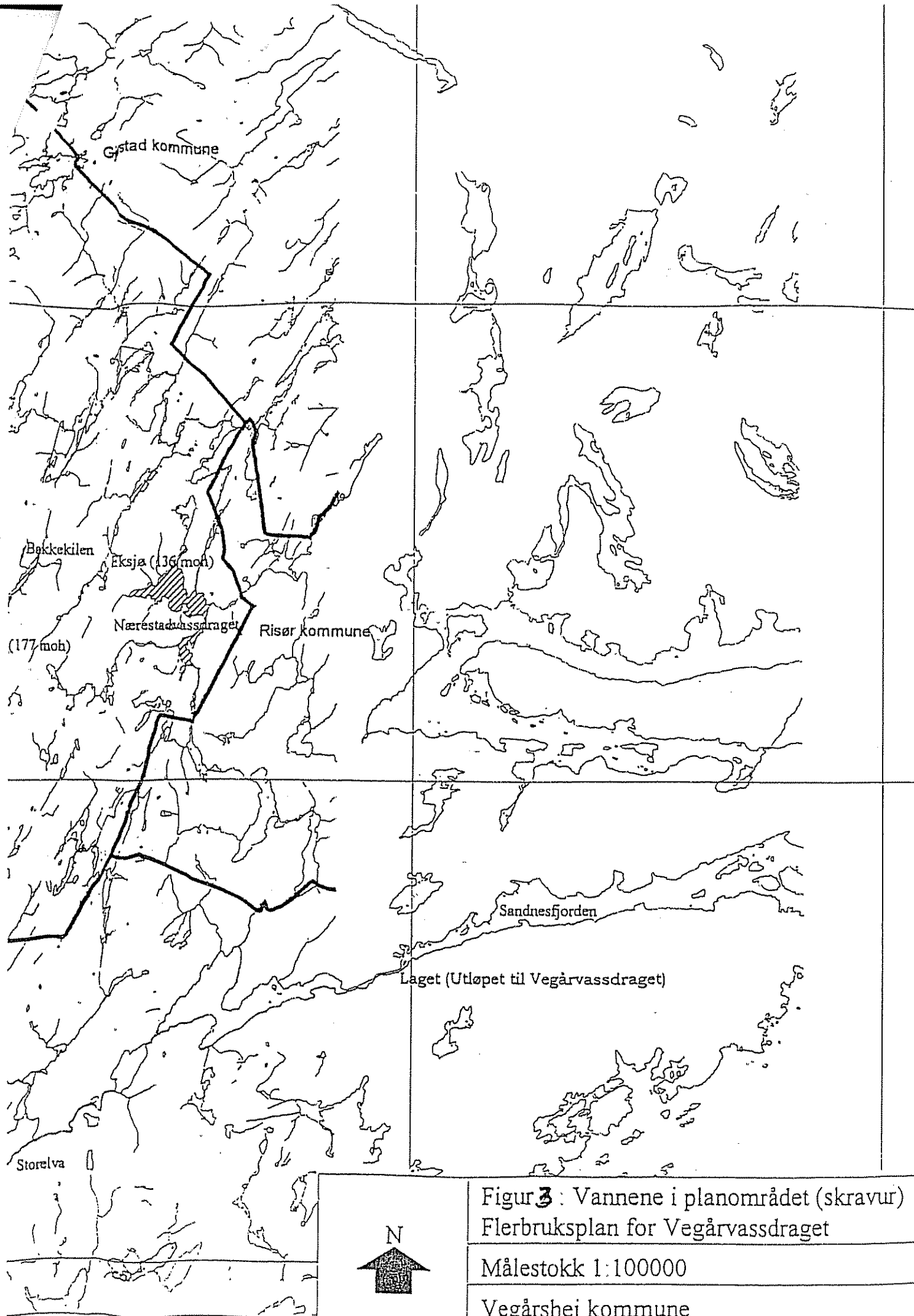

Figur 2. Vegårvassdraget i Aust-Agder. Målestokk 1:250.000. Grønt nedbørfelt angir alle vernede vassdrag i område, også Gjerstadvassdraget, Gjeving elv og Molandsvassdraget. For skille mellom disse se nedbørfeltgrense.

Tvedestrand kommune utarbeidet sin "Flerbruksplan" i 1992 gjennom prosjektet «Storelva - fra Songevann til Ubergsvann». Avgrensning av planområdet (Fig. 3) ble diskutert i faggruppene og en fant det hensiktsmessig å ta følgende arealer med i planområdet:

- Nærestadvassdraget fom. Eksjø ned til kommunegrense mot Risør
- Raudelvvassdraget fom. Selåsvatn til Ubergsvann
- Vegårvassdraget fom. den del av Vegårsvann som ligger i Vegårshei kommune tom. den del av Ubergsvann som ligger i Vegårshei kommune. Vegår defineres ved vannstand 80 cm over Blakken (Stein i Sørfjorden ved Kvifte). Dvs. at bl.a. Lyngvann og Kvernsvann regnes som deler av Vegår.
- Lilleelvvassdraget fom. Bakkekilen ned til Storelva.

Disse områder avgrenses nærmere etter følgende punkter:

- Planområdet utgjør vann og øyer samt et belte opp på land på 100 m fra flomvannstand for strekningen fom. Vegår tom. Ubersvann.
- For øvrige strekninger utgjør planområdet vann og øyer samt et belte opp på land på 50 m fra flomvannstand.
- Der offentlig vei kommer nærmere flomvannstand enn den angitte grense, avgrenses planområdet av veien. Unntatt fra dette er kommunal vei fra FV 91 til Stokksundøya og kommunal vei fra FV 91 til Rausandmoen/Lauvnes.

Beskrivelsen av planområdet (Kap.4) dekker i noen avsnitt også nedslagsfeltet, mens vurdering av planområdet (Kap.5) og tiltak i planområdet (Kap.6) i sin helhet er knyttet til planområde eller arealer/forhold som har stor innvirkning på disse.

4.2 Topografi.

Vegårvassdraget har sitt utspring i Drivheiaområdet nær grensa til Telemark fylke. Vassdraget drenerer omkring 550 km² i kommunene Vegårshei, Tvedestrand, Gjerstad, Risør, Åmli, Moland, Froland og Nissedal i Aust-Agder og Telemark fylker. Dalformasjonen langs hovedvassdraget er lite markert. Mesteparten av vassdragsområdet er småkupert og preget av sprekkdannelser som i stor grad går i retning av sørvest/nordøst. Det må karakteriseres som et lavlandsvassdrag. I nord kan høyden på terrenget komme opp i 400-500 moh, i sør 200 moh.

I vassdraget ligger det en rekke vann, hvorav innsjøen Vegår (189 moh) er den største. Fra Vegår drenerer vassdraget sørover til Nes i Tvedestrand hvor det snur og renner via Songevann og Nærestadfjorden ut i Sandnesfjorden ved Laget. Songevatn ligger så vidt over havets overflate, og må regnes som en del av vassdraget. Av den grunn er også Nærestadvassdraget, som renner ut i Songevatn, en del av Vegårvassdraget.

Vannet Vegår (18,8 km²) består av tildels tre svært forskjellige bassenger. Sørfjorden er mest næringsrik, da den er grunn og med tallrike øyer og vik, mens Nordfjorden har en mer regulær form, er dyp (inntil 110 m) og vindeksponert og har et fattigere preg. Vestfjorden er en mellomting. Vegår reguleres 1,0 m etter reglement fastsatt av NVE.

4.3 Geologi.

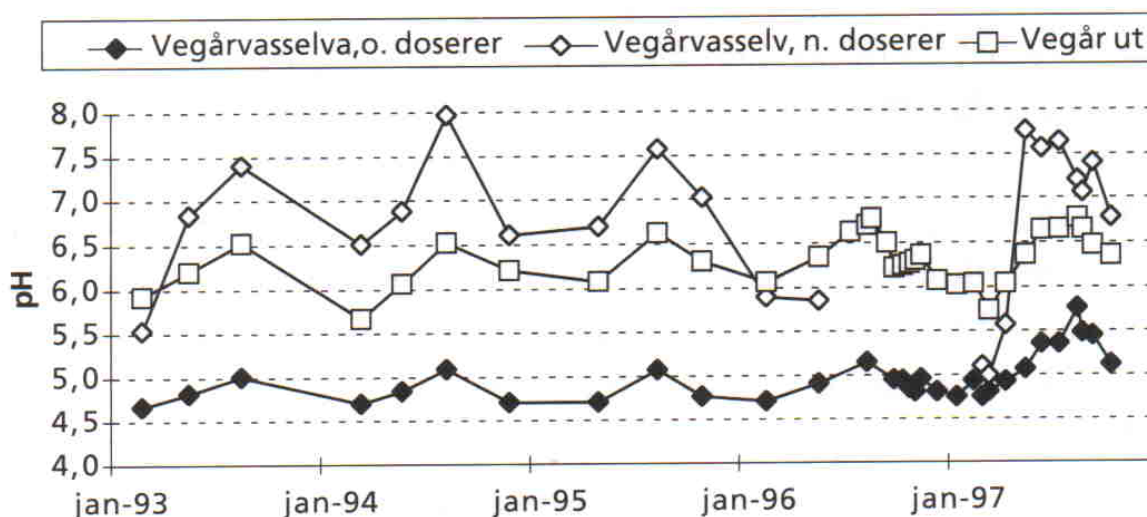
Vegårvassdraget ligger i en del av det sønorske prekambriske grunnfjellsområdet og deles av den store forkastningslinjen (breksjen) som går parallelt med kysten fra Porsgrunn igjennom innsjøen Vegår til Kristiansand. De dominerende bergarter (granittgneis) nord for breksjen er sure, har lang forvitringstid og gir lite og næringsfattig jord. Sør for breksjen, i Bamblekomplekset, dominerer gneiser med større skiffrighet, og i dette komplekset ligger Storelva. Den marine grensen er omlag 80 moh. i området og er representert ved en sand og grusavsetning ved Ubergsmoen. Over marin grense finnes moreneavsetninger i bakker og dalbunner langs innsjøene og elvene ([Skov et.al.1990](#)).

Det er registrert masseuttak av sand og grus på Mo, Øygardslia, Spårdalen, Skeimo og Vegarheim ([Wolden 1985](#)). Senere er den største forekomst av sand og grus (368.000 m³) registrert ved Tunghommen, men heller ikke denne er egnet til vei- og betongformål. Vegårshei kommune er så godt som fri for sand og grus egnet til vei- og betongformål.

På Heitjernfjell ved Høl er det syv jettegryter fra istiden (200 - 235 moh). De representerer en størrelse og type kvartærgeologiske former som er sjelden i fylket ([Jansen 1987](#)).

4.4 Vannkvalitet.

Det faller om lag 1200 - 1300 mm nedbør i vassdragets nedslagsområde av hvilket omkring 60 - 70 % (midlere vannføring på 15 m³s⁻¹, NOU 1983: 44) når vassdragets utløp. Vannkvaliteten er påvirket av bl.a. geologi, lokal og langtransportert forurensning, kalking og de organismer som har etablert seg i nedslagsfeltet. Langtransportert forurensning kommer med luftstrømmer fra Mellom Europa og Arendal/Lillesand området og

Figur 4. Vannets surhet (pH) før oppstrøms og nedstrøms Vegårvasselv kalkdoserer ([Direktoratet for naturforvaltning 1998](#)).

faller ned med nedbør. Dette kan enklest sees som en sort hinne på vannflaten etter nedbør ved rolig vær. Nedbøren er som regel sur og inneholder bl.a. svovel, nitrogen, tungmetaller og giftige organiske forbindelser. Dette har bl.a. medført at stor fisk (særlig tryte) kan inneholde uønskede mengder kvikksølv. For å bedre på disse godt dokumenterte forhold har Norge vært med på avtaler for å redusere utslippene. Deler av denne forurensningen (svovel) har avtatt i de senere år.

Kilder til lokal forurensning kan være gjødsel og sprøytemidler fra skog/landbruk, kloakk, avrenning fra søppelfyllinger samt utslipp fra næringslivet (tankbilvelt, lekkasje fra oljetanker, osv).

For å bedre vannkvaliteten har det vært kalket i Vegårvassdraget siden 1985 samt bygd kommunale og private renseanlegg for avløpsvann og kloakk. Det er i dag forbud mot nedgraving av vanlige oljetanker i kommunen. Ved Vegårvasselv og ved Hauglandsdammen er det plassert kommunale kalkdoserere som årlig tilfører vassdraget om lag 700 tonn kalksteinmel. I tillegg overflatekalkes noen innsjøer, bl.a. Vegår med noen års mellomrom, mens mindre vann og bekker kalkes med kalksteinsmel eller skjellsand av lokale fiskelag. Totalt tilføres vassdraget nærmere 1000 tonn kalksteinsmel/skjellsand per år gjennom dette arbeidet.

I 1996 ble det tre ganger foretatt vannkjemiske og bakteriologiske undersøkelser i vassdraget ([Kaste & Håvardstun 1997](#) og [Direktoratet for naturforvaltning 1997](#)). I Vegårshei kommune ble Vegår ved Høl, Ubergsvann, Ljøstadvann og Selåsvann undersøkt for bl.a. næringssalter, bakterier og surhet. Vannkvalitet mhp disse faktorer er vist i tabellen under:

Sted	Næringssalter	Surhet	Bakterier
Utløp Vegår	God	Mindre god	Ikke bestemt
Ljøstadvann	Nokså dårlig	Nokså dårlig	God
Selåsvann	Nokså dårlig	Nokså dårlig	Mindre god
Ubergsvann	Mindre god	God	Mindre god
Nærestadvassdraget ved innløp Songevann	Nokså dårlig	Mindre god	Mindre god

Tabell 1: Vannkvalitet i Vegårvassdraget 1996 ([Kaste & Håvardstun 1997](#)).

I Ubergsvann ble det i oktober målt lave oksygenkonsentrasjoner nær bunnen. I rapporten anbefales det å gjennomføre forurensningsbegrensede tiltak mot næringssalter for de deler av vassdraget som ble klassifisert som nokså dårlig for denne parameter.

4.5 Biologi.

4.5.1 Botanikk.

Mesteparten av området er skogkledt. I de høyereliggende partiene dominerer blandingsskog og løvskog. I de lavereliggende områdene er det mest barskog. Lauvtreoppslaget er godt, spesielt på hogstflatene. De vanligste artene er osp, selje, rogn, bjørk og eik. Store sammenhengende myrområder mangler. Langs hovedvassdraget og

under den marine grense i kystsonen er det en del oppdyrket jord ([NOU 1983: 44](#)).

På Vegårshei ble det sommeren 1996 foretatt undersøkelser av kulturlandskapsverdier på til sammen 30 gårdsbruk fordelt på tolv områder ([Svalheim 1997](#)). Tidligere er fire områder registrert i forbindelse med nasjonal registrering ([Eriksen og Puschmann 1994](#)). Siden 1950 har marginale dyrkningsarealer på Vegårshei grodd igjen og landskapet blitt mer lukket, mens de gårdene som fortsatt driver innmarka, har intensivert driften på de beste og mest lettdrevne dyrkningsarealene. Dette gjør at spennvidden i arealbruken er i ferd med å forsvinne og jordbrukslandskapet blir fattigere og mindre opplevelsesrikt. Mangfoldet av kulturlandskaps- typer reduseres, og gamle kulturmarkstyper i hevd er blitt et sjeldent innslag i kulturlandskapet. På noen få gårder er gamle driftsformer holdt i hevd. Her finner man større områder med gammel kulturmark, med den variasjon og artsrikdom i floraen som kjennetegner denne landskapstypen. På de intensivt drevne gårdene er innmarka stort sett overflatedyrket og man finner rester av gamle kulturmarkstyper på beitemarker og i kantsoner. Av de 30 gårdsbruk var det tre som ble klassifisert som ”meget verdifullt område”. Det var Oppstaua på Leiulstad, Nedstaua på Kvifte og Degernes, alle beliggende ved Vegår ([Svalheim 1997](#)). [Svalheim \(1997\)](#) gir i sin rapport en del praktiske tips til drift av kulturlandskapet på Vegårshei.

4.5.2 Viltbiologi.

Topografi og skog i Vegårvassdraget er ensartet. Dette fører til at arter som ellers er vanlige (f.eks. lirype, fjellrype og fjellvåk) helt eller delvis mangler. I tillegg til de typiske arter fra høyereliggende områder, mangler også de store rovdyrene. Bestanden av de typiske arter knyttet til barskog er imidlertid god til svært god (elg, rådyr, bever og mår osv.).

Elg har kort avstand mellom egnete sommerbeiteområder og vinterbeite. Derfor holder den seg stort sett innenfor et begrenset område hele året og har ingen markerte lange trekkveier som i andre områder. Også rådyr fins jevnt over hele området, men er mer knyttet til kulturmark enn elg. Oter forekommer sjelden.

Beverbestanden er svært god, og dette var en del av kjerneområdet da bever var utryddet ellers i landet. Den fins idag i praktisk talt alle vann, elver og vannsig i Vegårvassdraget. Bestanden av orrfugl er god mens oppgang. Storfugl forekommer i over hele nedbørsfeltet. Flere par fiskeørn hekker årlig og størstedelen av vassdraget hører til dens jaktområde. Også flere andre rovfuglarter hekker i området. Mange små og store vann fører til en stor totalbestand av hekkende ender. Mange arter hekker i nedbørsfeltet. Flere trekklokaliteter for ender, sædgås og sangsvane er kjent. Vegår er viktig pga. størrelsen og mange øyer, både som hekkelokaliteter og delvis som trekklokalitet.

I nedslagsfeltet er det gjort kartfestede registreringer av truede virveldyr (fisk, amfibier, reptiler, fugler og pattedyr). Av amfibier er det registrert syv lokaliteter med liten salamander, mens det er gjort en registrering av reptilen slettsnok. Av truede fuglearter er det registrert syv arter hvorav to er nær knyttet til vassdraget ([Pfaff 1997](#)). Vegårshei kommune har oversikt over disse registreringer hvorav noen er unntatt offentligheten. Grunneier kan på forespørsel få opplysninger om registreringer på egen eiendom.

4.5.3 Fiskeribiologi.

I den nordlige delen av nedbørsfeltet, nord for Vegår, er det en del sure, fisketomme vann. I resten av nedbørsfeltet fins fisk stort sett i alle vann bortsett fra enkelte vann i Skjerkavassdraget.

I Vegår foregår reproduksjonen av aure på grunner i selve vannet foruten tilløpsbekker. Dette gir ulike typer aure som klart skiller seg ut i utseende og kvalitet. Det er få rene aurevann i området. I de aller fleste vann finnes i tillegg abbor (tryte) og ål. I enkelte vann finnes ennå røye og krøkle. I de nedre deler av vassdraget finnes suter, karuss, sik og sørv. Laks og sjøaure går opp i Storelva til Klova over Ubergsvann. Reproduksjon og fangst av laks i vassdraget har vært minimal, men er nå bedret grunnet kalking. Sjøaure klarer seg godt. Det er også satt ut kanadisk bekkerøye i vassdraget. Det finnes mange eldre ålefangstinnretninger som stort sett er ute av bruk. Åleutgangen representerer antagelig 3-5 tonn pr år ål ([NOU 1983: 44](#)). Det er tidligere registrert perlemuslinger i Lilleelv. Disse er antagelig utdødd pga. sur nedbør. I planområdet er det vernet tre områder pga. naturkvaliteter. Det er Jåvnnesmyra og Stormyr samt Storelvas utløp i Ubergsvann. Det er ikke andre vernede arealer i Vegårshei.

4.6 **Kulturminner.**

I Vegårvassdraget er det gjort omfattende registreringer av kulturminner (om lag 600) av lokalhistorikeren Knut Tørdal og Universitetets Oldsaksamling, Oslo ([Høigård Hofseth 1981](#)) samt av [Christensen \(1983\)](#). Disse er sammenfattet i Tabell 2.

Type kulturminne	Antall
Boplasser	130
Bygdeborger	2
Gravminner	113
Klebersteinsbrudd	1
Skogbruk- og jernutvinning	49
Kulturminner knyttet til gårds- eller husmannsplassenlegg	280
Uteløer	3
Ferdsel	9
Andre	20

Tabell 2. Type og antall registrerte kulturminner i Vegårsvassdraget ([NOU 1983:43](#)).

Kulturminner kan bl.a. belyse følgende emner:

- Utnyttelse av skogsområdene i Telemark - Agder - regionen i steinbrukende tid. Sesongflyttinger.
- Betydningen av jakt, fangst og fiske ved overgangen fra eldre til yngre steinalder.
- Jernalderens bosettningshistorie
- Utnyttelsen av utmarksressurser: jern, kleber, tømmer, trekull. Husmenn og småbønder som skogsarbeidere.
- Byggeskikken i forskjellige sosiale lag gjennom 200 år. Hvordan bygningene avspeiler den økonomiske historien, f.eks. bedret økonomi på grunn av ekspansjon i skogbruket.

Omkring halvparten av alle kjente fornminner i vassdraget er boplasser fra steinbrukende tid - hele 114 lokaliteter. Så godt som alle ligger ved vannet Vegår. De fordeler seg på både eldre og yngre steinalder, samt trolig også bronsealder. Spesielt interessant med disse boplassene er at de ligger i skogsområder. Undersøkelser i kyst- og høyfjellsområder har dominert steinalderforskningen i Sør-Norge til nå, mens vår kunnskap om bruken av de mellomliggende områder er svært mangelfull.

Gravhauger og -røyser, de aller fleste sannsynligvis fra jernalderen, er den andre store gruppen fornminner i Vegårsvassdraget. I tillegg er det kjent 11 gravfunn fra jernalder, de fleste fra yngre jernalder. Gravminnene (haugene og røysene) forekommer spredt ([NOU 1983:43](#)). Fornminner som er registret i [Høigård Hofseth \(1981\)](#), er merket av på økonomisk kartverk (målestokk 1:5000).

4.7 Næringsliv.

4.7.1 Reiseliv.

I Vegårshei finner vi i dag seks reiselivsrelaterte bedrifter. Det er Kilsloftet, Vegårshei Bygdetun og Vegårshei Ski og Aktivitetssenter AS (VSA), NSB, RTB og Stuten kafe. Kilsloftet selger håndverksprodukter, har spisested samt leier ut hytter, kanoer og robåter. Vegårshei Bygdetun er et museum som er bygd opp omkring Julius Grasåsens samlinger, mens VSA leier ut rimelig overnatting, forsamlingslokale, driver et mindre alpin/akeanlegg med servering av enkel mat, hoppbakke og skiløyper.

I kommunen finnes det 534 private hytter og 66 fritidshus og disse kan sies å utgjøre grunnstammen i reiselivet. Noen av disse hyttene leies ut i perioder gjennom egen markedsføring eller gjennom større utleiefirmaer. Omfanget av dette er usikkert. I 1987 ble eierne av private hytter tilskrevet og spurt om det var interesse for å leie ut hyttene gjennom et byrå. 8 av om lag 500 hytter ble med i denne ordningen ([Øy 1987](#)).

Siden 1990 er det gjennomført fire større prosjekter innen bygdeturisme i regionen. Det er «Bygdeopplevelse» (1993), «Bygdeturismelag» (1996), opplæringsprogram innen samarbeid mellom reiseliv og kultur (1996) og «Opplevelses- og aktivitetstilbudet Øst i Agder» (1996) ([Info-Sør 1998](#)).

Av handelsstandens årsumsetning i regionen Åmli, Vegårshei, Gjerstad på totalt 230 millioner kr. kan omlag 5 % tilskrives sommerturismen ([Info-Sør 1998](#)).

4.7.2 Skog- og jordbruk.

I Vegårshei er ca. 70 % av arealet produktivt skogareal og det avvirkes årlig 40 - 50.000 m³ tømmer ([Vegårshei 1997](#)). Vassdraget bærer preg av tidligere tiders skogbruk noe en bl.a. ser gjennom kolbonner og tømmerfløtingsanlegg. Dagens skogbruk er basert på landtransport og det meste av kommunen er i dag bygget ut med et nødvendig skogsbil- og traktorveinett. Skogbruket representerer høsting av fornybare ressurser og gir et viktig bidrag til kommunen i form av arbeidsplasser og økonomi. Strategi for avvirkning og skogkultur

preger landskapsbildet i det meste av kommunen. Skogbruket i Vegårshei drives vesentlig nå etter retningslinjer gitt gjennom "Standarder for et bærekraftig skogbruk i region Østland Vest" ([Levende skog 1998](#)). Viktige elementer her er sparing av kantsoner mot myr og vassdrag samt viktige biotoper, redusert sprøyting med glyfosat, ikke drenering av myr mm.

Jordbruket har blitt sterkt redusert på Vegårshei i de siste tiår. Jordbruket har tradisjonelt drevet med kjøtt- og melkeproduksjon (gras- og beite). Nedgangen fører til endret landskapsbilde med gjengroing av tidligere kulturmark. Se for øvrig kapittel 4.5.1. Botanikk.

4.8 Friluftsliv.

Deler av området kan være noe vanskelig å ta seg fram i, men store områder egner seg bra til dagsturer både sommer og vinter. Spesielt gjelder dette området fra Øygardslia og nordover. Med sine mange småholmer og kronglete form byr Vegår på store opplevelsesmuligheter ved bruk av båt. Og på grunn av et relativt varmt vann av god kvalitet egner både Vegår og de fleste andre vannene i nedbørsfeltet seg godt til bading. Partier av både Storelva og Nærestadelva egner seg godt til tur og elvepadling. Elvene gir muligheter til variert padling og rike naturopplevelser. Når det gjelder padling er det pga. kort avstand muligheter for overgang fra Vegår til både Nidelva og Gjerstadelva. Selvom området ligger i det som betegnes som lavlandet, kan snøen, også i en høyde fra 200 - 500 m, allikevel ligge så lenge at skisesongen kan bli forholdsvis lang. ([NOU 1983: 45](#)).

Anlegg og områder for friluftsliv i Vegårshei kommune er beskrevet i egen kommunedelplan ([Vegårshei kommune 1994](#)). Viktige anlegg i planområdet er vintersportsanleggene til VSA AS, turorienteringskart for områder sør for Vegår samt tilrettelagte badeplasser ved Langøya, Høl og Pungen i tillegg til en del nærmiljøanlegg (mindre tilrettelagte badeplasser mm). Lnf – sone 2 i kommuneplanens arealdel som dekker området nord og vest for kommunen er av regional betydning som friluftsområdet.

Skisenteret ved Myra og området nord for Vegår har betydning lokalt, dvs. for innbyggerne i Vegårshei, besøkende på de om lag 600 hytter og fritidshus og deler av Tvedestrand og Risør kommuner (6 500 personer) og for store deler av regionen (50 000 - 60 000 personer) ([NOU 1983: 45](#)).

Adkomsten til jaktområdene er god, men adgangen til jakt for ikke-grunneiere er noe vanskelig, og det selges ikke jaktkort. Prosentandelen jegere blant innbyggerne i området er stor, i Vegårshei nesten tre ganger så stor som regionsgjennomsnittet. Også andelen utenbygdsboende jegere er høyt, om lag halvparten av jegerne i Vegårshei kommune bor andre steder.

Viktige jaktobjekter er elg, rådyr, hare, ender, mår og bever. De fleste jegerne driver storviltjakt og bare ca 12% driver småviltjakt. Dette skyldes bl.a. de høye rådyr- og elgbestandene i området og det blir årlig høstet en betydelig mengde storvilt. Det er et lavt antall felt småvilt pr småviltjeger i forhold til tilsvarende gjennomsnitt for hele landet. Antall dager hver jeger bruker til jakt er forholdsvis mange, ca. 2,5 dager mer enn gjennomsnittet for regionen, for sesongen 1978/79. Nedbørsfeltet synes å være et attraktivt jaktområde både lokalt og regionalt. ([NOU 1983: 44](#)).

Innlandsfisket har vært betegnet som godt. Etter en kraftig nedgang i innlandsfiskebestandene pga. sur nedbør er den blitt bedret etter at store deler av vassdraget er blitt kalket siden 1980. Aure, tryte (abbor) og ål er de viktigste fiskeartene i planområdet i tillegg til anadrom fisk (laks og sjøaure) som går opp til Klova over Ubergsmoen. I de senere år har suter (sødre) og sørv spredt seg i vassdraget og endret forholdene for fiske i hhv. Ubergsmoen og Skjerkavassdraget. Tilgjengeligheten i vassdraget er god for de under 16 år som har fritt fiske over Klova der det ikke selges fiskekort. For øvrig selges det fiskekort som angitt i tabell 3.

<i>Fiskelag</i>	<i>Område</i>
Vegår grunneierlag	Vegår
Vegårshei Jeger og Fisk	Kallbergsvann, Korsdalstjennene, del av Storelva og Eksjø
Skjerka Fellesfløting	Skjerkavassdraget
Holt sportsfiskeklubb	Område over Kleivane
Nes verks områder	Område mellom Ubergsvann og Vegerstøl
Moland jaktlag	Ettevann

Tabell 3. Fiskekortordninger i Vegårvassdraget i Vegårshei kommune.

4.9 Annen menneskelig bruk av vassdraget i dag.

4.9.1 Bebyggelse og kommunikasjon.

Det er spredt bebyggelse i store deler av vassdraget. Langs Storelva i Vegårshei kommune er det befolkningsskonsentrasjoner på Myra og ved Ubergsmoen. E18 krysser den delen av nedbørsfeltet som ligger nærmest kysten. Tvedestrand by ligger tett inntil nedbørsfeltgrensa, mens Arendal og Risør ligger 13 - 14 km unna. Fra Nes Jernverk følger riksvei 415 og riksvei 414 Storelva opp til Vegår. Ellers krysser riksvei 416 og flere kommunale og private veier nedbørsfeltet. Men det fins en del forholdsvis store områder som er uberørt av veier og andre større tekniske inngrep. I første rekke gjelder det området nord for Vegår. Her er det et sammenhengende naturområde inn i Telemark. Jernbanen skjærer nedbørsfeltet i sør-vest/nord-øst retning, og den har stoppested rett nord for Myra, sentrum i Vegårshei kommune.

4.9.2 Bruk av vann.

Ved siden av transport og rekreasjon, brukes vannet i vassdraget også som drikkevann, som mottaker for avløpsvann fra renseanlegg samt noe jordbruksvanning og fløting. Det tillates ikke i dag å benytte deler av vassdraget som resipient hvis det drenerer mindre enn om lag 3000 dekar. Kraftpotensialet i vassdraget er 88 GWh. Det er i dag ingen kraftproduksjon i planområdet og vassdraget er vernet mot kraftutbygging. Forbudet er absolutt for større utbygginger, mens det kan åpnes for mindre anlegg. Men da etter en strengere behandling enn for "ikke vernede vassdrag" (DN & NVE 1997). Mange vann er imidlertid regulert av gamle dammer bygget for fløtningsformål. De fleste av disse er registrert og tegnet inn på økonomisk kartverk (målestokk 1:5000). I 1904 ble reguleringsgrensene i Vegår utvidet til 140 cm. Etter reglement fastsatt av ved Kongelig resolusjon av 27. Mai 1994 kan Vegår i dag reguleres mellom -20 cm og + 80 cm i forhold til steinen Blakken ved Kvifte i Sørfjorden. Ved uttapping av dette volumet en gang gjennom ett år vil det kunne gi en økt gjennomsnittlig vannføring nedstrøms Vegår med 0,6 m³/sekund. Ved en normal "tør" sommersituasjon vil 1 cm tapping av Vegår pr døgn gi en økt vannføring på om lag 2 m³/sekund. Dette kan i perioder bety en dobling av vannføringen. Konsekvensene av en regulering på en meter er mange. I Vegår har det bl.a. betydning for landskapsbildet, badestrenders størrelse og tilgjengelighet, ferdsel med båt (mange grunner) og strandsonens biologi (inkludert innsjøgytende aure). Nedstrøms Vegår har reguleringen betydning for Storelva som resipient for kommunale og private utslipp (sommer og lite vann kan gi problemer), landskapsbildet, anadrom fisk som laks og sjøaure og annen biologi samt flomsikring.

4.9.3 Motorferdsel i vassdraget.

På Vegår har det i lengre tid vært brukt motorbåter for transport av bl.a. tømmer og til rekreasjon. Motorferdsel på og ved Vegårvassdraget er nå regulert gjennom "Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag" samt kommunestyrevedtak i K-sak 53/80: "På innsjøer mindre enn 2 km² tillates bruk av motorfartøyer med motorstørrelse inntil 6 HK i forbindelse med jakt, fiske og børsanking, samt transport i forbindelse med opparbeiding og vedlikehold av bygninger, og transport for/av funksjonshemmede." Vedtaket gjelder alle vann så nær som Vegår, der det ikke er noen begrensninger i bruk av motorfartøy. For andre motorkjøretøyer som for eksempel snøscooter og bil må kommunestyret gi dispensasjon for bruk. Det meste av motorferdselen knytter seg i dag til motorbåt i Vegår og Ubergsvann.

4.10 Innspill til planarbeidet

På det åpne møtet på Kilsloftet 26.06.97 deltok 15 personer. Sentrale innspill omhandlet regulering av Vegår, minikraftverk, Vegårauren, restaurering av dammer oppstrøms Vegår, kalking av tilførselsbekker til Vegår, merkede turløyper, synliggjøring av fornminner, hytteutbygging, motorferdsel i utmark, skog- og landbruk, jakt og fiske, hytteutleie og campingplass (referat i rådmannsarkivet, arkivkode 190 & 30).

Brev fra Halvor Dalen av 26.06.97. Dalen ønsker at en skal vurdere utbygging av hytter ved Vegår utfra en totalvurdering av området og ikke etter rettferdighetsprinsippet. De områder som blir benyttet av

lokalbefolkning og turister må i størst mulig grad vernes mot all bebyggelse, mens det forøvrig bør kunne bygges selv om avtand til Vegår er under 100 m. Han ønsker dette tatt med i Flerbruksplanen for å vise at verneinteressene er tatt vare på på en måte som allmennheten er tjent med.

Telefon fra A. Myhre august-97. Hun ønsker en opprydding av Aust-Agder Kraftverk 's linjer over Eksjø, allerhelst kabling på bunn av Eksjø. Videre mener hun at det må tas hensyn ved utbedring av RV 416 forbi Eksjø slik at en unngår nye fyllinger ut i vannet eller andre skjemmende sår i landskapet som eksponerer seg ut mot Eksjø.

Samtale med Erling I. Torbjørnsen august-97. Han ønsker å restaurere det gamle ålekaret på vestsiden av Storelva nedenfor Høl. Ålekaret bør bygges på samme måte og med samme type materialer som det tidligere var laget av. Tiltaket ønskes medtatt i planen.

Faggruppene vassdrag, natur/friluftsliv/kultur og næring har sammenfattet sine innspill i faggrupperapportene.

I høringsfasen kom det inn 12 skriftlige innspill. Det var fra Rådet for funksjonshemmede, Eldrerådet, Hovedutvalg teknisk, Tangen Grendelag, Vegår Grunneierlag, Vegårshei historielag, Fylkesmannen i Aust-Agder Landbruksavdelingen, Fosstveit Bruk, Jacob Aall & Søn A/S, Kristian Jul Røysland, Fylkesmannen i Aust-Agder Miljøvernavdelingen og Hovedutvalg for oppvekst, kultur og undervisning.

5 VURDERING AV PLANOMRÅDET

I verneplan for vassdrag III (NOU 1983:41) er Vegårvassdraget vurdert slik: "Utvalgets viser til at kulturvitenskapelige verdier i området er særdeles store, både fra forhistorisk og nyere tid. Kulturminnene er i meget stor grad tilknyttet vannsystemet. I vilt- og fiskesammenheng er objektet også av stor verdi. Det brukes som friluftsområde av folk fra kystkommunene fra Kragerø til Arendal. Utvalget vil tilrå Vegårvassdraget varig vernet." I NOU 1991:12A er Vegårvassdraget angitt som et "typevassdrag". Formålet med vern av et slikt vassdrag er å ivareta en viss type vassdragsnatur. Forvaltningens mål bør i hovedtrekk være å bevare landskapsbildet og sørge for en streng vurdering når det gjelder direkte inngrep som berører elveleienes hovedformer (NOU 1991:12A).

Vannkvaliteten er utsatt i forhold til nedbør, geologi og til dels lokale utslipp. Vannkvaliteten skal i fremtiden være så god at folk trygt kan bade i vannet og at stedegne organismer (fisk, planter osv) kan vokse og formere seg og at det biologiske mangfoldet bevares. Vassdraget kan brukes som resipient, men forurensingsbelastningen skal ikke være så stor at den økologiske ballansen forstyrres. Kalking av vassdraget bør forsette så lenge det er nødvendig for å sikre det biologiske mangfold og fiskeproduksjonen i vassdraget. Kommunen bør arbeide for å få redusert de utslipp som forurenser kommunens arealer (internasjonalt og lokalt).

Skog- og jordbruket skal i fremtiden kunne drives aktivt og danne grunnlaget for å opprettholde bosetting langs vassdraget. Flerbrukshensyn skal legges til grunn i utøving av skog- og jordbruk langs vassdraget. Fiskeressursene i vassdraget bør vurderes utnyttet bedre, bla. gjennom driftsplaner, tilrettelegging for fiske med stang eller guidet fiske.

Reiselivet på Vegårshei domineres av private hytter. Det vil være viktig at de eksisterende bedrifter får videreutvikle seg gjennom produktutvikling, kvalitetssikring, kompetanseheving, nye markedsføringstiltak og kanskje særlig gjennom et faglig nettverk. Dette gjelder også ved oppbygging av nye reiselivsbedrifter. Det ligger et betydelig utleiepotensiale i de eksisterende hytter. Det bør åpnes for fortetting av regulerte hytteområder der forholdene er egnet for dette for ikke å legge press på områder som i dag benyttes av allmennheten og som et ledd i å bevare et ønsket landskapsbilde. Det vil være en styrke for næringen å samarbeide om tilretteleggingstiltak med andre grunneiere og kommunen. Kommunen bør legge til rette for etablering av en campingplass ved Vegår. Gjennom BU-ordningen er det i dag gode finansieringsordninger for etablering av nye typer arbeid for personer tilknyttet landbrukseiendommer. Slik etablering er i stor grad avhengig av å utnytte lokale natur- og/eller kunnskapsressurser. Det er derfor svært viktig at kommunen er et attraktivt sted å bo i for å holde på kunnskapsressursene.

Det skal legges til rette for friluftsliv slik at det er lett å finne fram til plasser ved vassdraget der det er fint å bade, gå tur og fiske med gyldig fiskekort. Innbyggerne/tilreisende skal få informasjon om mulighetene for friluftsliv langs vassdraget. Trafikken skal styres utenfor sårbare områder og all tilrettelegging skal skje i nært samarbeid med grunneier/rettighetshaver.

Et representativt utvalg kulturminner langs vassdraget skal tas vare på/sikres og gjøres tilgjengelig for publikum. Innbyggerne/tilreisende skal få kunnskap om tidligere tiders bruk av vassdraget. Natur- og kulturlandskapet i strandsonen skal være preget av mangfold og variasjon. Kantvegetasjonen bør pleies slik at vassdraget er synlig fra sti/vei, etter forutgående skjøtselsplan. Arealbruk/tekniske inngrep i vassdragsnære områder skal ta hensyn til landskapskvaliteter.

Planområdets utstrekning er angitt i kap. 4.1., definisjon av forvaltningsklasser i kap. 3.2. Inndeling av planområdet i forvaltningsklasser er diskutert mye i faggruppene. Et av temaene var hvor detaljert en slik inndeling burde være. En større detaljeringsgrad ville åpne for bruk av større deler av en skala fra urørt til utbygd. Det er valgt å følge praksis fra andre tilsvarende planer (Gjerstad kommune 1995 og Lillesand, Birkenes & Grimstad kommuner 1996) og ta en relativt «grov» inndeling. Forutsatt en grov inndeling var det enighet i faggruppene at det var naturlig å klassifisere planområdet i forvaltningsklasse 1 og 2, med uenighet for inndeling av planområdet mellom Høl og Ubergsvann. Uenigheten besto i strekningen Høl – Mølla og Vegerstøl – Monane skulle plasseres i forvaltningsklasse 1 eller 2, der flertallet ønsket forvaltningsklasse 2. Ved å plassere disse områder i forvaltningsklasse 1 mente mindretallet at kommunen da lettere kunne legge til rette for regulert boligbygging, forretninger, industri, samferdsel mm., mens flertallet ønsket en klarere avgrensning mellom tettsteder og luf-områder. På bakgrunn av dette samt befarings mellom Høl og Ubergsvann deles planområdet inn i følgende forvaltningsklasser (Fig. 4 og 5.) som søkes innarbeidet i andre kommunale planer:

Forvaltningsklasse 1: Planområdet innenfor kommunedelplan Sentrum (under utarbeidelse), planområdet innenfor reguleringsplan Ubergsmoen samt de deler av planområdet som er knyttet til Ubergsvann i Vegårshei kommune.

Forvaltningsklasse 2: Øvrig planområde.

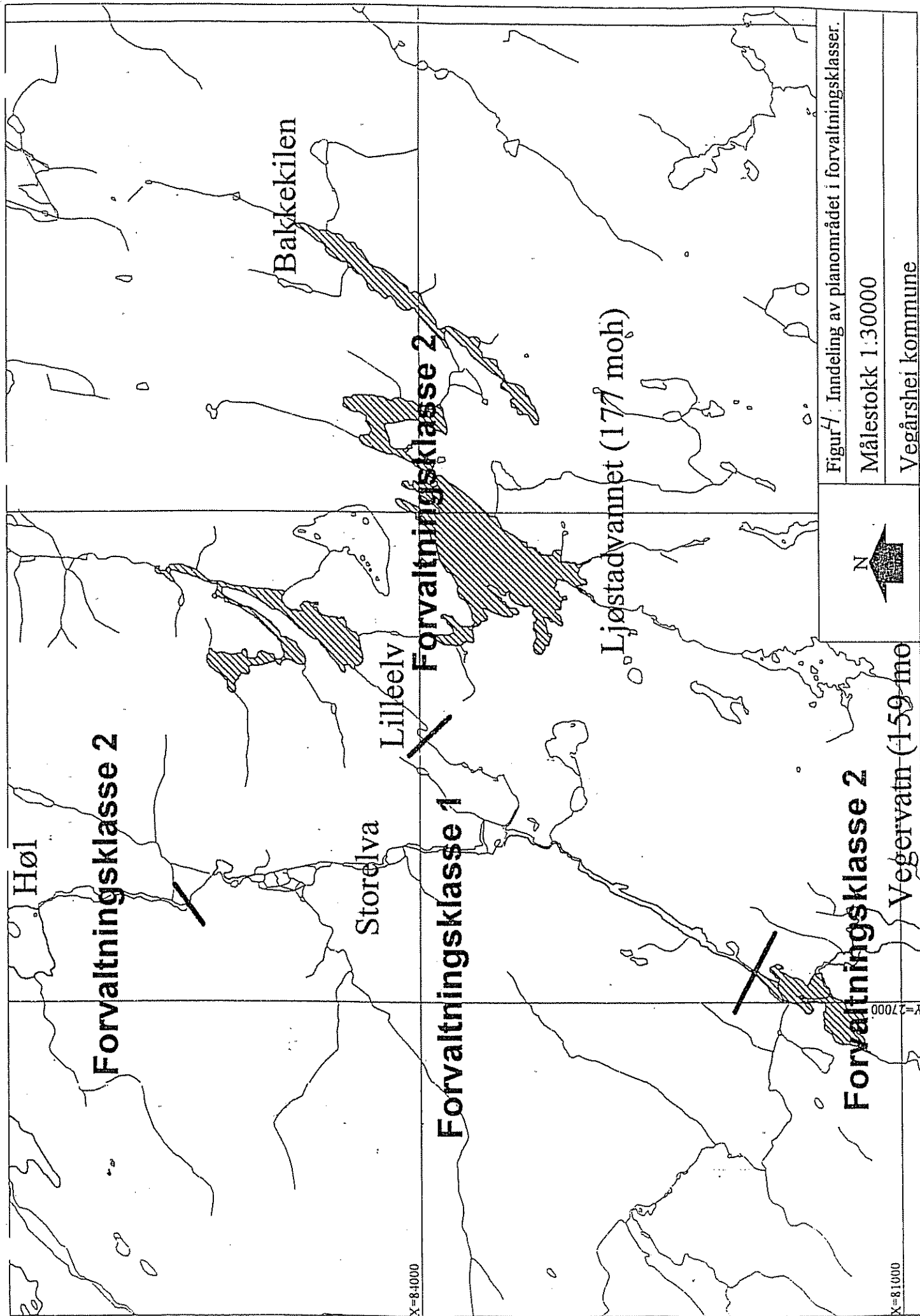
Dette innebærer for områder i forvaltningsklasse 1: Inngrep som er tilskade for pedagogiske verdier, friluftsverdier, herunder fiske og fremkommelighet i og langs vannstrengen, eller opplevelsesverdier, bør unngås.

Dette innebærer for områder i forvaltningsklasse 2: Hovedtrekkene i landskapet må søkes opprettholdt. Inngrep som endrer forholdene i kantvegetasjonen langs vannstrengen og i de områder som oppfattes som en del av vassdragsnaturen, bør unngås. Inngrep som enkeltvis eller i sum medfører endringer av en viss betydning i selve vannstrengen, bør unngås. Leveområder for truede plante- og dyrearter og mindre områder med store verneverdier bør gis særlig beskyttelse.

Innspillene til planarbeidet har vesentlig kommet gjennom faggruppene. Det har vært svært liten kontakt med befolkningen i planområdet til tross for utsending av vel 200 brev og åpent møte på Kilsloftet. Svært få kvinner og barn har deltatt i planprosessen. Dette forhold bør vurderes ved behandling og bruk av denne plan samt ved senere rulleringer av planen.

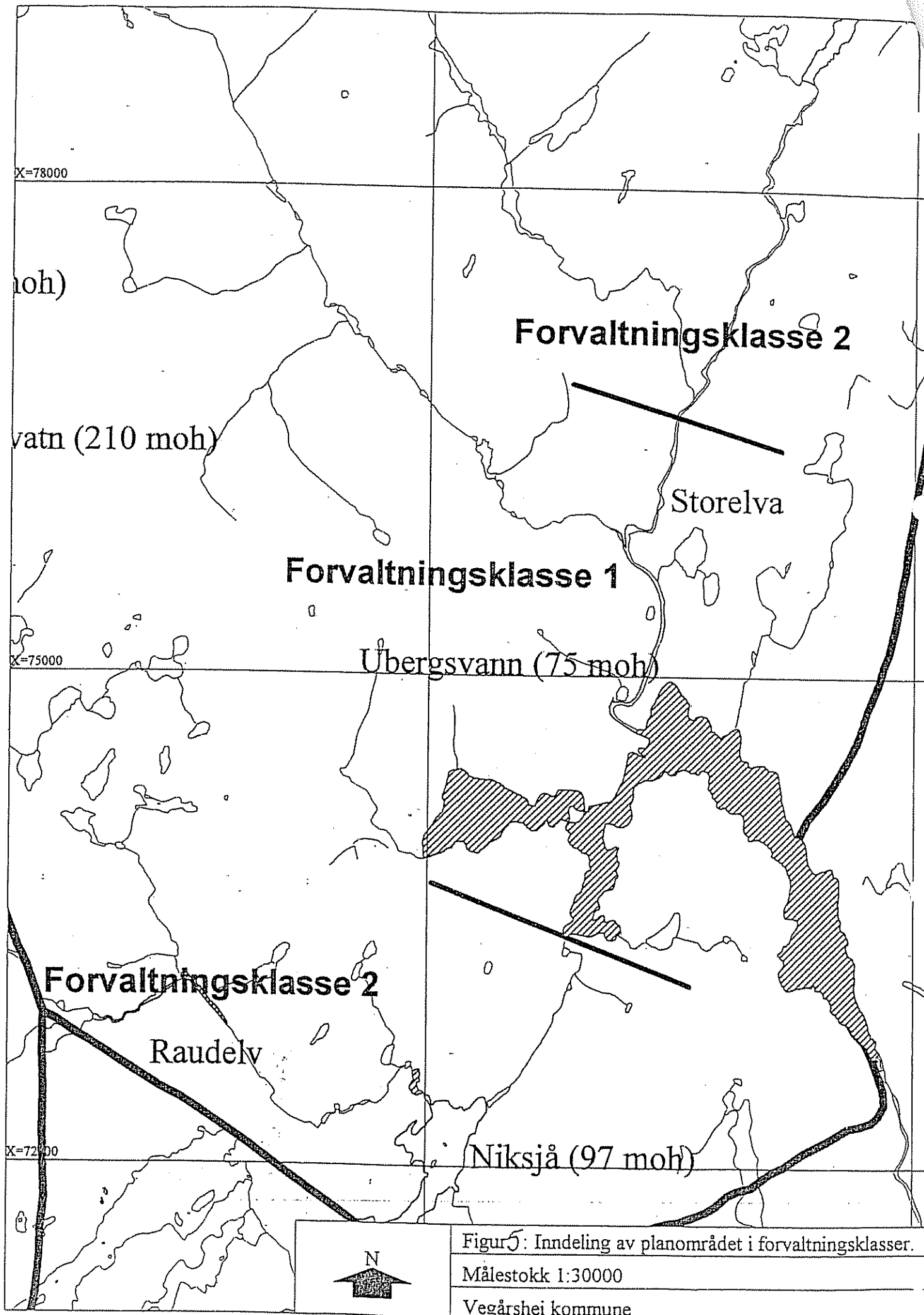
Figur 5. langøya skule.

Figur 4: Inndeling av planområdet i forvaltningsklasser.

Målestokk 1:30000

Vegårshei kommune

6 MÅLSETTINGER

Målsettingen framkommet i kapittel 5 er oppsummert i kapittel 6.

6.1 Målsetting for områder i forvaltningsklasse 1.

Inngrep som er tilskade for pedagogiske verdier, friluftsverdier, herunder fiske og fremkommelighet i og langs vannstrengen, eller opplevelsesverdier, bør unngås.

6.2 Målsetting for områder i forvaltningsklasse 2.

Hovedtrekkene i landskapet må søkes opprettholdt. Inngrep som endrer forholdene i kantvegetasjonen langs vannstrengen og i de områder som oppfattes som en del av vassdragsnaturen, bør unngås. Inngrep som enkeltvis eller i sum medfører endringer av en viss betydning i selve vannstrengen, bør unngås. Leveområder for truede plante- og dyrearter og mindre områder med store verneverdier bør gis særlig beskyttelse.

6.3 Målsetting for vannkvaliteten:

Vannkvaliteten skal i fremtiden være så god at folk trygt kan bade i vannet og at stedegne organismer (fisk, planter osv) kan vokse og formere seg og at det biologiske mangfoldet bevares. Vassdraget kan brukes som resipient, men forurensingsbelastningen skal ikke være så stor at den økologiske ballansen forstyrres.

6.4 Målsetting for skog- og jordbruk:

Skog- og jordbruket skal i fremtiden kunne drives aktivt og danne grunnlaget for å opprettholde bosetting langs vassdraget. Flerbrukshensyn skal legges til grunn i utøving av skog- og jordbruk langs vassdraget.

6.5 Målsetting for utnytting av fiskeressursene:

Fiskeressursene i vassdraget bør vurderes utnyttet bedre, bla. gjennom driftsplaner, tilrettelegging for fiske med stang eller guidet fiske.

6.6 Målsetting for hytteutbygging/camping:

Det bør åpnes for fortetting av regulerte hytteområder der forholdene er egnet for dette for ikke å legge press på områder som i dag benyttes av allmennheten og som et ledd i å bevare et ønsket landskapsbilde. Kommunen bør legge til rette for etablering av en campingplass ved Vegår.

6.7 Målsetting for trivsel:

Det er svært viktig at kommunen er et attraktivt sted å bo i.

6.8 Målsetting for friluftsliv:

Det skal legges til rette for friluftsliv slik at det er lett å finne fram til plasser ved vassdraget der det er fint å bade, gå tur og fiske med gyldig fiskekort. Innbyggerne/tilreisende skal få informasjon om mulighetene for friluftsliv langs vassdraget. Trafikken skal styres utenfor sårbare områder og all tilrettelegging skal skje i nært samarbeid med grunneier/rettighetshaver.

6.9 Målsetting for kulturminner:

Et representativt utvalg kulturminner langs vassdraget skal tas vare på/sikres og gjøres tilgjengelig for publikum. Innbyggerne/tilreisende skal få kunnskap om tidligere tiders bruk av vassdraget.

6.10 Målsetting for natur- og kulturlandskapet i strandsonen.

Natur- og kulturlandskapet i strandsonen skal være preget av mangfold og variasjon. Kantvegetasjonen bør pleies slik at vassdraget er synlig fra sti/vei, etter forutgående skjøtelsesplan. Arealbruk/tekniske inngrep i vassdragsnære områder skal ta hensyn til landskapskvaliteter.

7 TILTAK I PLANOMRÅDET

Tiltakene er delt inn i de fire kategoriene planleggingstiltak/undersøkelser, fysiske tiltak, informasjonstiltak og forvaltningstiltak. Utgifter til investering og drift, finansiering og ansvarlig for tiltakene er sammenfattet i vedlegg 1. Tiltakene er satt opp i prioritert rekkefølge. Det er ikke gjort noen prioritering mellom tiltakskategorier. Der tiltakene krever finansiering og avtale med grunneier vil dette i stor grad bestemmes om og når tiltakene blir gjennomført. Tiltakene må bygge på samarbeid med grunneier/rettighetshaver. Mange av tiltakene må i første rekke tas tak i av privatpersoner, lag og foreninger. Mange av tiltakene kan søkes

delfinansiert gjennom offentlige tilskuddsordninger, se vedlegg 2. Tips om gjennomføring kan bl.a. hentes fra Direktoratet for naturforvaltning (1991, 1993, 1994a, b og c samt 1995 a og b).

7.1 Planleggingstiltak/undersøkelser.

7.1.1 Registrering av lokale stedsnavn.

Lokale stedsnavn er en viktig del av vår kulturarv. En registrering av slike er viktig både for identitet, røtter og opplevelse av landskap. En del stedsnavn er i dag registrert på økonomisk kartverk målestokk 1:5000. Men det er behov for ytterligere registreringer. Arbeidet bør gjøres som en del av en innsamling av stedsnavn i hele kommunen og det bør utføres som et samarbeid mellom kommunen, historielaget, Vegårshei bygdetun, grunneiere og Aust-Agder Arkivet.

7.1.2 Bruk- og restaureringsplan for Mølla.

Det bør utarbeides en bruk- og restaureringsplan for bygning og tilhørende dammer og kanaler.

7.1.3 Planer for kulturlandskapsområder

Det søkes utarbeidet plan for skjøtsel av kulturlandskapsområdene Degernes, Kvifte og Leidulvstad.

7.1.4 Enkel plan for restaurering av dammer i et sidevassdrag.

Formålet er å restaurere et eller flere anlegg slik at det bl.a. kan brukes til demonstrasjon av fløting.

7.1.5 Bygdeturisme.

Info-Sør prosjektet "Ressursbasert reiselivsutvikling i Åmli, Gjerstad og Vegårshei" bør følges opp med et hovedprosjekt vedrørende produktutvikling, kvalitetssikring, kompetanseheving, nye markedsføringstiltak og faglige nettverk. I denne forbindelse bør muligheten for jakt (bever, and og canadagår) og fiske (ål, ørret abbor mm) undersøkes mtp. å øke utleiesesong. Noe av denne aktiviteten kan gjerne være guidet med lokalt tradisjonelt utstyr.

7.1.6 Driftsplanarbeide for deler av vassdraget.

For å bedre utnyttelsen av fiskeressursene i vassdraget bør det utarbeides driftsplaner for naturlige enheter. Disse enheter bør også forsøkes gjort tilgjengelig for allmennheten gjennom salg av fiskekort. I forbindelse med driftsplanarbeidene bør det vurderes om området egner seg for forskjellige former for næringsfiske.

7.1.7 Regulering av Vegår.

Regulering av Vegår skjer i dag etter reglement fastsatt av NVE og utføres av Vegårshei Fellesfløting v/ Jacob Aall. Kommunen bør ta initiativ til et årlig møte med de som mener seg berørt av reguleringen for å diskutere denne. Som bakgrunnsmateriale bør data for nedbør, vannføring ved Hauglandsdammen og vannivå på Vegår ved Høl og Ubergsvann foreligge samt annet som har betydning. Formålet med møtet må være å gi informasjon til berørte parter i vassdraget og å komme med synspunkter/diskutere reguleringen samt anbefalinger til den som utfører reguleringen. Kommunen er positiv til å finne en løsning på reguleringsansvaret.

7.1.8 Øke kunnskap om det biologiske mangfoldet i Vegårvassdraget.

Det finnes en del kunnskap om fugl, fisk, pattedyr, vannplanter, trær og kulturlandskapsplanter i Vegårshei kommune. Kunnskapen om andre plante- og dyregrupper, samt genetisk mangfold er svært liten. For å ta vare på det biologiske mangfoldet er det en forutsetning at man vet hvor mangfoldig det er og hvilke områder/tider som er viktige for sikring av dette. I arbeidet bør det tas ut referansebiotoper slik at endringer over tid kan registreres og måles.

7.1.9 Øke kunnskap om vannkvaliteten i Vegårvassdraget.

God kvalitet på vannet i vassdraget er viktig for alle innbyggere. Det vil derfor være riktig å øke kunnskapen om vannkvaliteten i vassdraget både mtp. langtransportert og lokal forurensing. Dette gjelder særlig for Raudelv- Lilleelv og Nærstadvassdraget der det er påvist høye næringsstoffsaltkonsentrasjoner.

7.1.10 Plan for opprydding ved sølvgruvene i Ettetdal.

Gruvene lekker tungmetaller til vassdraget. Det bør vurderes om det bør gjøres fysiske tiltak ved gruvene for å redusere avrenning av tungmetaller til vassdraget. Dette bør skje i samarbeid med kulturretaten på fylket.

7.1.11 En estetisk gjennomgang av Aust-Agder Kraftverkets elnett i planområdet.

Elnett er nødvendig og synlig, særlig ved Eksjø. Kommunen bør ta kontakt med Aust-Agder

Kraftverk for en estetisk gjennomgang av el-nettet i planområdet.

7.1.12 Registrere viktige rekreasjonsområder i Vegårvassdraget.

For å få en kunnskapsbasert forvaltning av vassdraget vil det være viktig å få en detaljert oversikt over arealer langs vassdraget som er spesielt egnet for rekreasjon.

7.1.13 Tilgjengelighet i Vegårvassdraget.

Deler av året bør noen private veier åpnes ved bompenger for å gjøre noe terrenget lettere tilgjengelig for allmennheten. Det bør etableres brygger/båtfeste slik at interesserte kan få leie båtplass i tilknytning til Vegår.

7.1.14 Rullering av «Flerbruksplan for Vegårvassdraget».

Planen bør rulleres hvert 4. år eller oftere etter behov av kommunestyret. Samtidig bør det skje en fortløpende resultatvurdering av oppfølgingsarbeidet gjennom de enkelte kommunale etaters årsmeldinger.

7.1.15 Tilrettelegging for idrettesaktiviteter.

I Vegår bør det avsettes plass for kajakkspor inkl. kajakkanlegg og rospor inkl. anlegg for roing. Begge anlegg må også kunne brukes til konkurranseformål.

7.2 **Fysiske tiltak.**

7.2.1 Langøya skole - fysiske tiltak

Området ved Langøya skole søkes tilrettelagt med de elementer som er angitt i Asplan Viak (1997).

7.2.2 Strakstiltak Mølla.

Mølla bør sikres mot videre forfall. Tak og vinduer tettes midlertidig.

7.2.3 Oppryddingstiltak

Fyllinger av stein, sagflis og søppel langs vassdraget søkes oppryddet og «avsluttet». Gjelder bl.a. steinfylling ved kommunal rensesasjon Myra og RV415 ved Ubergsvann.

7.2.4 Beplantning av veiskråning.

Veifylling ut i Vegår mellom Kilane og Bjørvann (FV 91) bør beplantes med stedegen Salix, hanplanter, se Asplan Viak (1997) og innspill fra Tangen Grendelag og Kristian Jul Røysland.

7.2.5 Natursti for rullestolbrukere

Naturstien søkes lagt i tilknytning til Kilsloftet eller Langøya. Se forøvrig Asplan Viak (1997).

7.2.6 Tilrettelegge for fotturer, sykkelture, fiske og kanoturer.

Tilrettelegging for fot, sykkel, fiske og kano bør gjennomføres særlig rundt Myra og Ubergsmoen. For detaljer se gjeldende kommunedel- og reguleringsplaner for områdene samt «Kommunedelplan for anlegg og områder for idrett og friluftsliv» (Vegårshei kommune 1994). Det bør anlegges sti fra Vegerstøl til Høl i Storelvas dalføre. Detaljert utforming må gjøres i samarbeid med grunneiere. Spesielle, gamle ferdselsveier/stier bør ryddes og skiltes med navn, avstand og lignende. Sti fra Vegerstøl til Høl bør gå inn i et slikt nett av stier.

7.2.7 Tilrettelegge for badeplasser nær boområder.

Områder egnet for bading bør sikres både gjennom registrering og tilrettelegging. Tiltakene må avklares gjennom Kommunedelplan Sentrum og Kommunedelplan for anlegg og områder for idrett og friluftsliv (Vegårshei kommune 1994).

7.2.8 Restaurere ålekarene ved Høl.

Ålekarene ved Høl representerer en viktig fangsttradisjon. Disse bør restaureres etter gammel byggeskikk.

7.2.9 Merking av båtled

Merking av båtled som angitt i «Tilretteleggingsplan for naturområdet rundt Vegår». Merkene må ha en kobling til bunn slik at de kan tas inn om vinteren.

7.2.10 Rasteplasser ved bilveg.

Det søkes opparbeidet rasteplasser ved bilvei ved Ubergsvann, Eksjø, Hauglandsvann og Vegår (Sørfjorden).

7.2.11 Gjennomføring av planer for kulturlandskapsområder.

Planer for skjøtsel av kulturlandskapsområdene Degernes, Kvifte og Leidulvstad søkes gjennomført.

7.2.12 Restaurere en del av et tømmerfløtningsanlegg

f.eks. ved Eksjø eller i Raudelva.

7.2.13 Stell av Vegetasjon langs Vegårvassdraget.

Tynne kratt/vegetasjon på noen steder slik at sikten til vassdraget bedres i utvalgte områder. Strandsonen er biotop for mange arter. Dette må det tas hensyn til ved slik tynning. For deler av vassdraget kan det være aktuelt å utarbeide enkle skjøtselplaner før tynning. En må også her vurdere innsyn fra vann til vei.

7.2.14 Fiskeplass for rullestolbrukere

Søkes anlagt i området Langøya - Kil. Her bør øvrige tilbud for rullestolbrukere, fiskemuligheter, utsikt og sol samt avtale med grunneier avklare lokalisering. Det bør vurderes om det skal lages en kombinert fiske- og båtbygg for rullestolbrukere. Se «Tilretteleggingsplan for naturområdet rundt Vegår».

7.2.15 Etablering av grillplasser

Skogen ved Vegår er utsatt for brann pga. ulovlig bålbrekking mellom 15.04 og 15.09. For å redusere skogbrannfaren kan det etableres sikre grillplasser som merkes på båt kartet/infokart hvor det er lov å grille. Dette krever brannsjefens tillatelse. Se «Tilretteleggingsplan for naturområdet rundt Vegår».

7.3 Informasjonstiltak.

7.3.1 Kulturminneguide for Vegårvassdraget.

Det foreligger i dag mange registreringer av kulturminner i Vegårvassdraget. Informasjon om disse er lite tilgjengelig for publikum. En kulturminneguide for Vegårvassdraget vil kunne gjøre mye av denne informasjon tilgjengelig. Dette vil kunne være viktig for leserens identitet, opplevelse av natur og kultur og kunne bidra til økt lokal medvirkning i forvaltningen. Se for øvrig Gjerstad og Risør kommuner (1997).

7.3.2 Turforslagsfoldere (sykkel, fot, ski, kano). (I samarbeid med grunneiere).

Informasjon om turmuligheter er viktig for befolkningens friluftsliv. Det bør derfor lages enkle, men nøyaktige foldere vedr. turforslag for sykkel, fot, ski og kano.

7.3.3 Turkart for Vegårshei.

Det foreligger i dag en del orienteringskart for deler av kommunen, mens turkart som f.eks. dekker området nord for Vegår er begrenset til Statens kartverk's 1:50.000 serie med 20 m ekvidistanse. To turkart for Vegårshei med ekvidistanse 10 m, ett nord for jernbanen og ett sør i målestokk 1:20.000 med trykk på begge sider vil kunne gjøre dette terrenget mer tilgjengelig. En slik kartproduksjon må sees i sammenheng med planer om tilsvarende i tilstøtende kommuner slik at en ikke får mindre «hvite» striper mellom kart av samme kvalitet. Dette tiltaket vil gå ut over planområdet.

7.3.4 Informasjon til grunneiere/hytteiere langs vassdraget

Informasjonen bør inneholde opplysninger om hvor man kan søke ytterligere kunnskap om vassdraget, om lover og regler som bør være kjent (motorferdsel, renovasjon, brygger (se K-sak 40/97: Brygger i Vegårvassdraget – en prinsippdebatt.), vann og avløp, terrengforandringer og byggevirksomhet) og om temaer der kommunen/grunneierlag ønsker en anbefalt praksis (vedr. bøyer, brygger, båtbygg, material- og farvevalg på tak og vegg på bygninger, vegetasjon mellom bygning og vann etc).

7.3.5 Informasjon til alle grunneiere som har registrerte kulturminner på sin grunn.

Dette er viktig for å hindre at kulturminner blir skadet uten at grunneier er klar over dette.

7.3.6 Organisering/nettverk - reiselivsbedrifter i Vegårshei.

Aust-Agder Bygdeturismelag er ett mulig forum for reiselivsbedrifter i Vegårshei å søke til. Er det behov for noe mer lokalt og uformelt? I kommunen finnes det mange hytter. Eierne forvalter her en stor kapital som kunne vært bedre utnyttet. Kommunen bør ta initiativ til dette, mens aktørene selv må utvikle et eventuelt nettverk.

7.3.7 Båtkart for Vegår.

Vegår er et stort vann med mange skjær og med mye tørr skog omkring. Vegår grunneierlag kan med utgangspunkt i «Tilretteleggingsplan for naturområdene rundt Vegår» ta initiativ til en slik kartproduksjon.

Kartet bør ha gode opplysninger om dybdeforhold ved laveste vannstand og forøvrig være en god guide i forhold til badeplasser, fiske, naturopplevelser osv.

7.3.8 Lysbildeserie om Vegårvassdraget.

Serien skal vise hvilke kvaliteter som finnes i vassdraget og kan vises for skoler, politikere, lag eller på Internett.

7.4 **Forvaltningstiltak.**

7.4.1 Innarbeide denne plan i øvrige kommunale planer.

Dette gjelder spesielt inndelingen av vassdraget i forvaltningsklasser og de arealavgrensninger som er gjort i forhold til offentlig vei ved vassdraget.

7.4.2 Reiselivsnæring.

Legge til rette for en bærekraftig reiselivsnæring både som bygdeturisme og i regulerte hyttefelt gjennom kommuneplanarbeidet.

7.4.3 Motorferdsel i vassdraget.

Gjennomgang av reglene for motorferdsel i vassdraget. Kommunestyret kan f.eks. innføre fartsgrense maks 5 knop mindre enn 100 m fra land, generelt forbud mot ferdsel med motorbåt i hekkesesongen i viktige trekk- og hekkeområder i aktuell periode av året mm. Dette tiltak vil kunne få konsekvenser for areal utenfor planområdet.

7.4.4 Retningslinjer for hyttebebyggelse.

Følge de råd som er gitt i «Tilretteleggingsplan for naturområdet rundt Vegår» vedrørende hytter ved Vegår og renovering av disse ved utarbeidelse av regulerings- og bebyggelsesplaner samt ved byggesaksbehandling.

7.4.5 Camping ved Vegår.

Det er i dag ingen campingplass i Vegårshei. Kommunen bør legge forholdene tilrette for eventuell etablering av en slik plass, f.eks. ved Vegår. Etablering bør skje nært gode bade, tur og fiskemuligheter, se forøvrig Asplan Viak 1997. Kommunen bør sammen med aktuelle organisasjoner ta en gjennomgang av camping- og bobilturismen. Det er i dag tilrettelagt for tømning av toiletter fra slike enheter i Myra.

7.4.6 Biologisk mangfold.

Verne et mindre kommunalt areal langs vassdraget i nærheten av sentrum med tanke på å gi øket turopplevelse for skole og nærmiljø, gjerne i tilknytning til Storelva, tursti og kulturminner.

8 LITTERATUR

- Asplan Viak 1997 (Siri Skagestein og Ruth Hauge Bjørneseth). Tilretteleggingsplan for naturområdet rundt Vegår. 22 s.
- Christensen A.L. 1983. En skogsbygd på Sørlandet. Kulturminner i nyere tid i Vegårvassdraget, Aust Agder. Riksantikvarens rapporter 7. Alvheim & Eide akademisk forlag, Øvre Ervik. 120 s.
- Direktoratet for naturforvaltning & Norges vassdrags- og energiverk. 1995. Forvaltning av vernede vassdrag (ringperm). Mars 1995.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1991. Ute-informasjon i naturvern-, friluftsliv- og kulturminneområder. *DN-håndbok 2*. 105 s.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1993. Naturvennlig tilrettelegging. *DN-håndbok 3*. 72 s.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1994a. Gamle veger og vegfar. Bruk - vern - vedlikehold. *DN-håndbok 5*. 112 s.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1994b. Rettleiar i vassdragsplanlegging. *DN-håndbok 8*. 48 s.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1994c. Inngrep i vassdrag - effekter og tiltak. *DN-håndbok 9*. 28 s.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1995a. Tilrettelegging for fritidsfiske. *DN-håndbok 10*. 84 s.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1995b. Spredning av ferskvannsorganismer. Seminarreferat. *DN-notat 1995-4*. 242 s.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1997. Kalking i vann og vassdrag. Overvåking av større prosjekter 1996. *DN-notat 1997-1*. 376 s.
- Direktoratet for naturforvaltning. 1998. Kalking i vann og vassdrag. Overvåking av større prosjekter 1997. *DN-notat 1998-3*. 288 s.
- Eie J.A., Faugli P.E. & Aabel J. 1996. Elver og vann. Vern av norske vassdrag. *Grøndahl Dreyer, Norges vassdrags og elektrisitetsvesen*. 288 s.
- Eriksen JE & Pusmann O 1994. Verdifulle kulturlandskap i Aust-Agder. Arbeidsrapport 4/94, Telemarksforskning.
- Gjerstad kommune. 1995. Flerbruksplan for Gjerstadvassdraget. 46 s.
- Gjerstad og Risør kommuner. 1997. Kulturminneguide for Gjerstadvassdraget. Fra Sønedeled kirke til Gjerstad kirke. Gjerstad og Risør kommuner. 69 s.
- Høigård Hofseth E. 1981. Kulturminner i Vegårvassdraget Aust Agder. *Varia 7*, Universitetets oldsaksamling, Oslo. 137 s.
- Info-Sør. 1998. Ressursbasert reiselivsutvikling i Åmli, Gjerstad og Vegårshei. 15 s.
- Jansen 1987.
- Kaste Ø. & Håvardstun J. 1997. Vannkvalitetsundersøkelser i Vegårvassdraget 1996. NIVA rapport LNR 3661-97. 25 s.
- Levende skog. 1998. Standarder for et bærekraftig skogbruk i region Østland Vest. Levende skog (<http://www.levendeskog.no>).
- Lillesand, Birkenes & Grimstad kommuner. 1996. Vassdragsplan for Stigselvassdraget - utkast til politisk behandling. 46 s.
- Miljøverndepartementet. 1994. Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag.
- Norges offentlige utredninger 1983:41. Verneplan for vassdrag III. NOU 1983:41. 192 s.
- Norges offentlige utredninger 1983:43. Kulturminner og vassdragsvern. NOU 1983:43. 381 s.
- Norges offentlige utredninger 1983:44. Vilt og ferskvannsfisk og vassdragsvern. NOU 1983:44. 329 s.
- Norges offentlige utredninger. 1983:45. Friluftsliv og vassdragsvern. NOU 1983:45. 271 s.
- Pfaff A. 1997. *Leveområder for truede virveldyr og noen andre virveldyrarter. Vegårshei kommune*. Fylkesmannen i Aust-Agder, landbruksavdelingen, miljøvernnavdelingen, Nidarå Tømmersalslag.
- Skov et. al. 1990.
- Svalheim E. 1997. På jakt etter barndommens blomsterenger. En studie av kulturlandskapet i Vegårshei. *Vegårshei kommune*. 41 s. (utkast foreligger).
- Vegårshei kommune. 1991. Kommuneplan for Vegårshei kommune. 12 s.
- Vegårshei kommune. 1994. Tematisk kommunedelplan for anlegg og områder for idrett og friluftsliv. Vedtatt av Vegårshei kommunestyre 20.12.94, sak 101/94. 32 s.
- Vegårshei kommune. 1997. Kommunedelplan for skogbruk.
- Wolden 1985.
- Øy 1987

Vedlegg 1: Mulige tiltak i planområdet med antatt finansieringsbehov for investeringer og drift samt ansvarlig/initiativtaker/medvirker for å få gjennomført tiltaket.

<i>Tiltak</i>	<i>Invest (1000 kr)</i>	<i>Drift (1000 kr)</i>	<i>8.1.1.1 Ansvarlig/Initiativtaker</i>
7.1 Planleggingstiltak/undersøkelser.			
7.1.1. Registrering av lokale stedsnavn.	30	0	Historielaget
7.1.2. Bruk- og restaureringsplan for Mølla.	15	0	Eier/kommune
7.1.3. Planer for kulturlandskapsområder		0	Eier
7.1.4. Enkel plan for restaurering av dammer i et sidevassdrag	40	0	Eier
7.1.5. Bygdeturisme.	500	0	Info-Sør
7.1.6. Driftsplanarbeide for deler av vassdraget.	50	0	Fiskelag
7.1.7. Regulering av Vegår.	0	5	Kommune
7.1.8. Øke kunnskap om det biologiske mangfold i Vegårvassdraget	30	15	Kommune
7.1.9. Øke kunnskap om vannkvaliteten i Vegårvassdraget.	30	15	Kommune
7.1.10. Plan for opprydding ved sølvgruvene i Ettetdal	15	0	Eier/kommune
7.1.11. En estetisk gjennomgang av Aust-Agder Kraftverkets elnett i planområdet.	0	0	Kommune, Aust Agder Kraftverk
7.1.12. Registrere viktige rekreasjonsområder i Vegårvassdraget.	30	5	Kommune
7.1.13. Tilgjengelighet i Vegårvassdraget.			Grunneiere/kommune
7.1.14. Rullering av «Flerbruksplan for Vegårvassdraget».	10		Kommune
7.1.15. Tilrettelegging for idrettsaktiviteter			Grunneiere/idrettslag
7.2 Fysiske tiltak.			
7.2.1. Langøya skole - fysiske tiltak	215		Kommune
7.2.2. Strakstiltak Mølla.			Eier/kommune
7.2.3. Oppryddingstiltak			Grunneiere/kommune
7.2.4. Beplantning av veiskråning.			Grunneiere
7.2.5. Natursti for rullestolbrukere	500		Grunneier
7.2.6. Tilrettelegge for fotturer, sykkelturner, fiske og kanoturer.			Grunneiere/reiselivsnæring/kommune
7.2.7. Tilrettelegge for badeplasser nær boområder.	90	10	Grunneiere/kommune
7.2.8. Restaurere ålekarene ved Høl.			Rettighetshavere
7.2.9. Merking av båtled			Vegår grunneierlag
7.2.10. Rasteplasser ved bilveg.	45		Statens veivesen
7.2.11. Gjennomføring av planer for kulturlandskapsområder.			Grunneiere
7.2.12. Restaurere en del av et tømmerfløtningsanlegg			Grunneiere/forening/historielaget/V.bygdetun
7.2.13. Stell av Vegetasjon langs Vegårvassdraget.			Grunneiere/kommunen
7.2.14. Fiskeplass for rullestolbrukere	40		Vegår grunneierlag
7.2.15. Etablering av grillplasser	20		Vegår grunneierlag
7.3 Informasjonstiltak.			
7.3.1. Kulturminneguide for Vegårvassdraget.	100		Kommune
7.3.2. Turforslagsfoldere (sykkel, fot, ski, kano). (I samarbeid med grunneiere).	20		Grunneiere/kommune
7.3.3. Turkart for Vegårshei.	120		Vegårshei Idrettslag
7.3.4. Informasjon til grunneiere/hytteiere langs vassdraget	15	5	Kommune
7.3.5. Informasjon til alle grunneiere som har	5	1	Kommune

registrerte kulturminner på sin grunn.			
7.3.6. Organisering/nettverk - reiselivsbedrifter i Vegårshei.			Næringen/kommune
7.3.7. Båtkart for Vegår.			Vegår grunneierlag
7.3.8. Lysbildeserie om Vegårvassdraget.	20	2	Grunneierlag/kommunen
7.4 Forvaltningstiltak.			
7.4.1 Innarbeide denne plan i øvrige kommunale planer.			Kommune
7.4.2. Reiselivsnæring.			Kommune
7.4.3. Motorferdsel i vassdraget.			Kommune
7.4.4. Retningslinjer for hyttebebyggelse.			Kommune
7.4.5. Camping ved Vegår.			Kommune
7.4.6. Biologisk mangfold.			Kommune
Sum 43 tiltak	1940	53	